

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉА
ВРАЊЕ

17 500 Врање, Ј. Ј. Лунге бр. 1

☎ 017/421-310, 017/423-122, Факс: 017/400-271, Е mail:
info@zjzvranje.org.rs

Рег.број: 5-02-00
Текући рачун: 840-
269661-28
Матични број: 7205830
ПИБ 100547873

АНАЛИЗА ОДАБРАНИХ ПОКАЗАТЕЉА ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА СТАНОВНИШТВА
ПЧИЊСКОГ ОКРУГА ОД
2016 - 2020. ГОДИНЕ

УВОД

Према једној од новијих дефиниција **здравствено стање** је *«опис и/или мерење здравља појединца, групе или целокупне популације према прихваћеним стандардима уз помоћ здравствених индикатора»*.

Здравствени индикатори или показатељи су основни инструменти помоћу којих се процењује стање здравља становништва. Идеалног здравственог индикатора (валидан, објективан, сензитиван и специфичан) нема, без обзира на напоре који су у трагању за објективним мерилима здравља учињени кроз векове.

Паралелно са развојем друштва мењао се и приступ здрављу. Процена (анализа) здравственог стања становништва пролазила је кроз **више фаза**, а у складу са насталим променама, мењали су се и показатељи коришћени за процену здравља популације.

Последњих деценија мења се приступ мерењу здравственог стања становништва од „негативног“ (фокусираног на болест) ка „позитивном“ аспекту здравља који је заснован на перцепцији здравља, функционисању и могућности адаптације у животnoj средини. Овакав приступ подразумева да се за процену користе показатељи животног стила и квалитета живота.

У исто време, са појавом тзв. «покрета за индикатор», дошло је до значајних помака у овој области јавног здравства. «Покрет за индикатор» су започеле Уједињене нације, али је настављен и унапређен кроз програме развоја индикатора које води Организација за економску сарадњу и развој (ОЕЦД). Инсистира се на тесној повезаности здравља и економског раста, па су и препоручени показатељи који мере вредности у здрављу добијене за уложени новац („валус фор монеу“).

Већина новијих индикатора јесу композитни показатељи (сложене мере здравља) за које би, према препорукама из литературе, требало користити термин „индекс“ здравља. У Србији се по први пут приступило одређивању ДАЛУ индекса 2003.год. у оквиру пројекта који је финансирала ЕУ под руководством Европске агенције за реконструкцију.

Здравствени информациони систем (у нашој земљи) се мењао, али споро и често нефункционално, тако да не обезбеђује довољно адекватних и квалитетних података који би пратили промене у начину мерења/процене здравственог стања становништва.

Циљеви процене здравственог стања становништва су:

- очување и унапређење здравственог стања становништва
- праћење промена здравственог стања током времена
- идентификовање приоритетних здравствених проблема
- уочавање и анализа разлика између појединих територија или популационих група
- преиспитивање здравствене политике, стратегије здрав. заштите и здравствене технологије
- унапређење менаџмента у здравству.

Анализа одабраних показатеља о здравственом стању становништва Пчињског управног округа од 2016 - 2020. године, је сачињена коришћењем података прикупљених према програму званичних статистичких истраживања и то путем:

- Прописаних здравствено-статистичких извештаја о раду здравствене делатности,
- Индивидуалних извештаја о хоспитализацији,
- Пријава порођаја и абортуса и
- Регистра хроничних незаразних болести.

Поред овога коришћени су и подаци из објављених статистичких публикација Републичког завода за статистику.

Одабрани су за потребе ове анализе они показатељи здравственог стања који највише указују на здравље становништва Пчињског управног округа у посматраном периоду, уз осврт на релевантне показатеље здравља у ранијим годинама који су садржани у документацији Завода за јавно здравље Врање.

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ

Пчињски округ чине општине Босилеград, Бујановац, Владичин Хан, Прешево, Сурдулица, Трговиште и Врање.

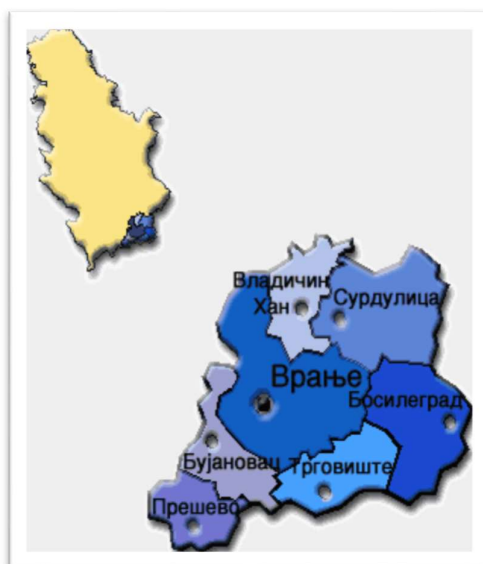
КЛИМА

Поднебље Пчињског округа има локалну климу, која се карактерише особеностима насталим формирањем између модификоване медитеранске и умерено континенталне климе, што је произашло под утицајем орографије и пластике рељефа. Врањска Морава има годишња доба неуједначеног трајања. По дну котлине и у регији побрђа по ивици котлине, пролеће се јавља рано и кратко траје. Због тога су позни мразеви честа појава. Лето је топло, суво и дуго. Јесен је исто тако дуга, топла и сунчана, али сува. Зима је у Врањској котлини краткотрајна и врло блага с незнатним снежним покривачем. С друге стране ободно побрђе и планински регион, обилују снежним покривачем.

ДЕМОГРАФСКИ ПОКАЗАТЕЉИ

Подаци о територији и становништву се не сматрају директним здравственим индикаторима, али индиректно говоре о условима и амбијенту који утиче на здравствено стање становништва, а користе се и као деноминатор за израчунавање различитих индикатора који говоре о здравственом стању.

Територија

Слика бр. 1 – Територија Пчињског управног округа

Пчињски округ се простире на 3520 км² и чине га 7 општина са 350 насеља. Највећа општина је Врање, која се простире на 859 км² и има 105 насеља, затим по величини следи општина Сурдулица која заузима површину од 629 км² и има 35 насеља, Босилеград на површини од 571 км² и 36 насеља, Бујановац на површини од 461 км² и 57 насеља, Трговиште на површини од 370 км² и 33 насеља, Владичин Хан на површини од 366 км² и 50 насеља и Прешево на површини од 264 км² и 34 насеља.

Густина насељености у Пчињском округу по годинама је дата у табели бр.1.

Табела бр.1 Густина насељености у Пчињском округу у периоду 2016-2020

Година	број становника на км ²
2016	56.78
2017	56.44
2018	56.12
2019	55.80
2020	55.41

Уочава се да се број становника смањује. Укупан број становника у 2020.г. је за 1,37% мањи у односу на 2016.г.

Маскулитет

Маскулитет представља однос броја мушкараца према броју жена и изражава се стопом. Негативна стопа маскулитета (мања од 1000) указује на боље здравствено стање становништва због боље здравствене заштите жена, смањене смртности жена фертилног доба и продужења животног века.

Становништво Пчињског округа се карактерише благо позитивном стопом маскулинитета, што значи да треба радити на бољој здравственој заштити жена, смањивању смртности жена фертилног доба и продужењу животног века (табела 2).

Табела бр.2 Стопа маскулинитета у Пчињском округу у периоду 2016-2020

Година	2016	2017	2018	2019	2020
м	100973	100470	99920	99388	98711
ж	98876	98201	97618	97043	96330
стопа маскулинитета	1021.21	1023.11	1023.58	1024.16	1.025

Стопа је рачуната на 1000 жена

Просечна старост у 2016 години је 39.5

Просечна старост у 2020 години је 40.2

Табела бр.3 Број становника Пчињског округа по групама старости у периоду 2016-2020

	деца 0-6	школска деца 7-18	школска деца 10-18	деца укупно 0-18	одрасли 19-64	одрасли 65+	УКУПНО ОДРАСЛИ	СВЕГА 0-75+	жене 15+
2016	13636	30430	24468	44066	126335	29448	158482	199849	83034
2017	13441	29618	23788	43060	125831	29780	158334	198671	82872
2018	13347	28850	23076	42197	125080	30261	158118	197538	82753
2019	13254	28010	22565	41355	124725	30823	157925	196431	82542
2020	13161	27814	22407	41066	123852	30607	156820	195041	81964

Старосна структура се одређује на основу више показатеља, а један је учешће популације старих 65 и више година у укупној бројчаној структури становништва.

Према категоризацији експерата Светске здравствене организације, становништво које има 4% старих изнад 65 и више година, назива се младим, од 4-7% зрелим, од 7-10% старим и преко 10% врло старим.

Становништво Пчињског округа, на основу овог показатеља, сврстано је у категорију врло старог становништва, јер је заступљеност особа старости 65 и више година преко 10%. По годинама је приказано у табели бр.4.

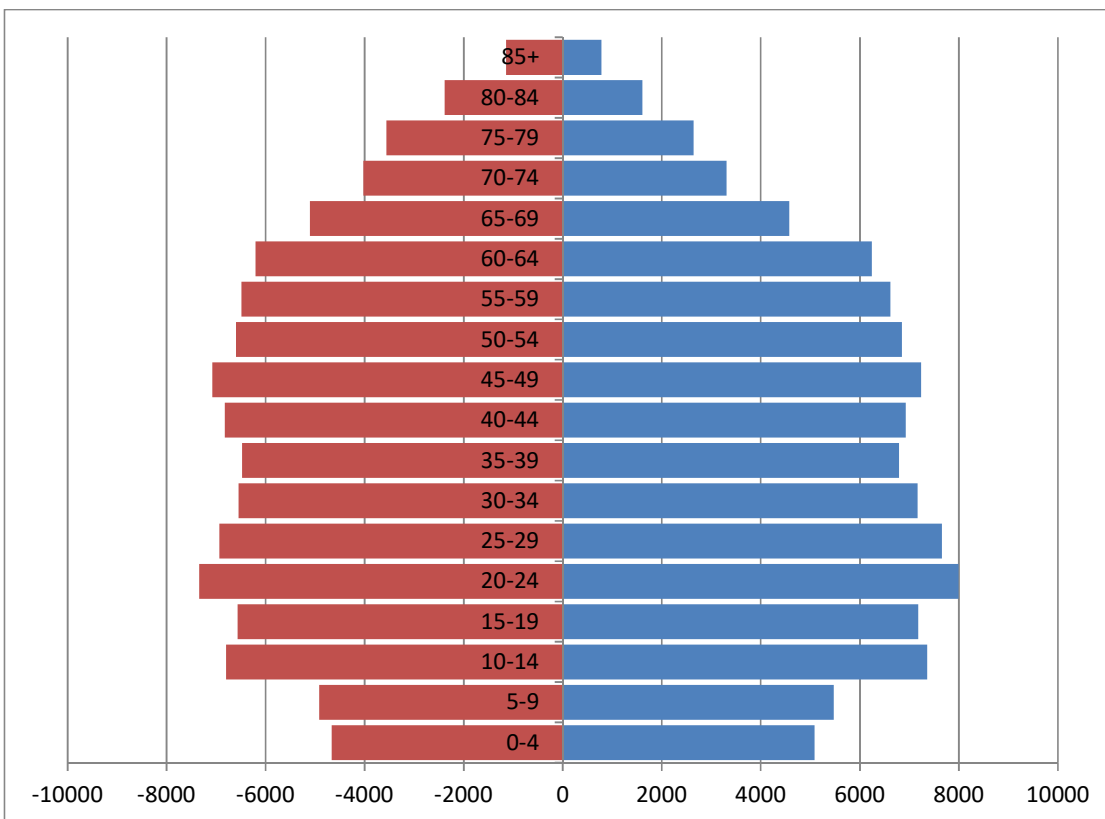
Табела бр.4 Процентуални удео становништва старијег од 65 година у укупној популацији

Година	становништво 65+ (%)
2016	14.74
2017	14.99
2018	15.32
2019	15.69
2020	15.70

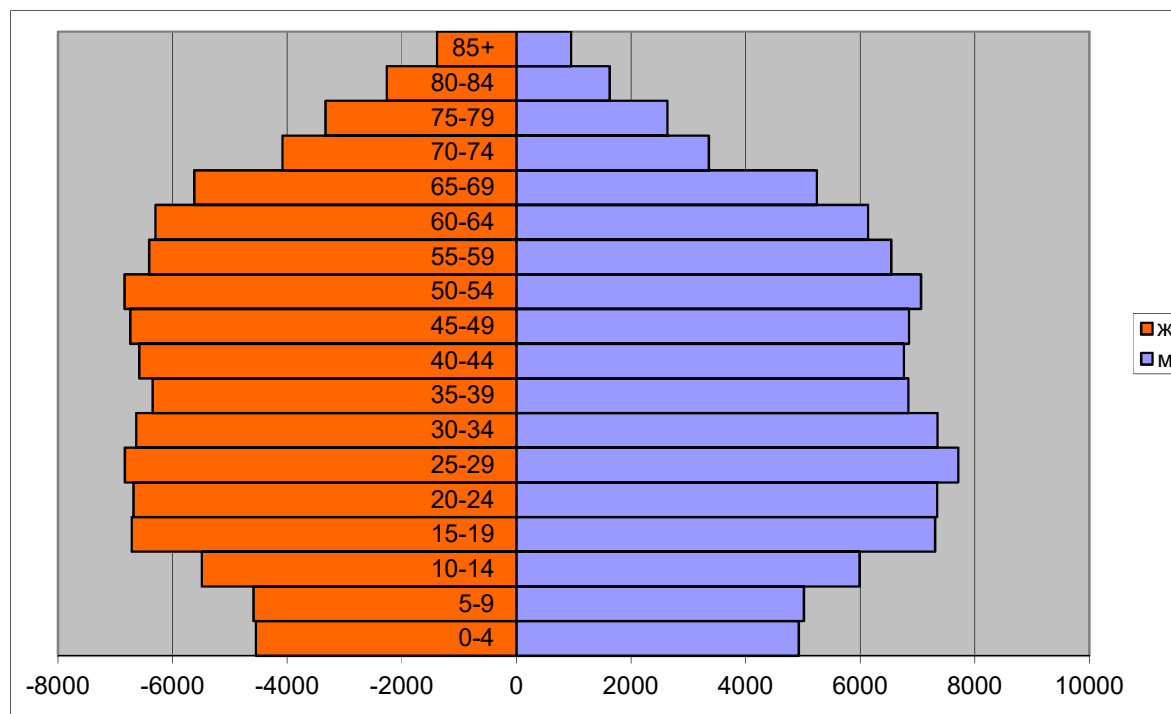
Полно-старосна пирамида становништва приказује структуру становништва по полу и старости.

По свом облику полно-старосна пирамида становништва Пчињског округа је типична за становништва која имају велики удео зрелог и старог становништва, а мали удео младог становништва. Ипак, у периоду 2016.- 2020. година најбројнију категорију становништва чини популација старости 20-29 година.

Графикон бр. 1. Старосна пирамида Пчињског округа у 2016.години

Графикон бр. 2. Старосна пирамида Пчињског округа у 2020.години

Биолошки тип становништва Пчињског округа у периоду 2016-2020. година је регресивног типа јер има испод 20% становника до 14 година, више од 50% становника 15-49 год.старости и више од 30% старијих од 50 година, што према Сундбергу представља регресивни тип (табела бр. 5).

Табела бр.5 Биолошки тип становништва Пчињског округа у периоду 2016-2020

Година	0-14	15-49	50+	Тип
2016	16.65	49.05	34.30	регресивни
2017	16.19	49.09	34.72	регресивни
2018	15.74	49.10	35.16	регресивни
2019	15.36	49.01	35.64	регресивни
2019	15.29	48.98	35.73	регресивни

Индекс старости је демографски показатељ који представља однос становништва старих 60 и више година и популационе групе 0-19 година. Када је вредност овог показатеља већа од 0,4 сматра се да је отпочело старење становништва. Индекс старости становништва Пчињског округа је већи од 0.4 и у сталном је порасту, што значи да становништво Пчињског округа стари. Вредности су приказане у табели бр.6.

Табела бр.6 Индекс старости Пчињског округа

Година	Индекс старости
2016	0.90
2017	0.92
2018	0.95
2019	0.96
2020	0.99

Наталитет

Наталитет је индикатор позитивног природног кретања становништва. Изражава се стопом наталитета, а представља број живорођене деце на 1000 становника у једној години. Стопа наталитета испод 12‰ се сматра неповољном.

Табела бр.7 Природно кретање становништва, 2016-2020. за Пчињски округ

ГОДИНА	Број становника	Рођени		Умрли		Природни прираштај	Наталитет
		живо-рођени	мртво-рођени	укупно	умрла одојчад		
2016	199849	1840	11	2410	13	-570	9,21
2017	198671	1980	13	2518	15	-538	9,97
2018	197538	1931	9	2378	22	-447	9,78
2019	196431	2050	9	2361	12	-311	10,44
2020	195041	1837	8	2948	14	-1111	9,42

Пчињски округ се сврстава у Регионе са стопом наталитета која има тенденцију стагнације. Стопа наталитета у 2016. години је износила 9.21 док је у 2020 износила 9,42.

Фертилитет

Општа стопа фертилитета представља број живорођене деце на 1000 жена фертилног доба (од 15. до 49. година). Стопа фертилитета Пчињског округа, по годинама, у периоду 2016-2020, приказана је у табели бр.8.

Табела бр.8 Стопа фертилитета

Година	Живорођени	жене 15-49	стопа ферилитета
2016	1840	47356	38,85
2017	1980	47040	42,09
2018	1931	46717	41,33
2019	2050	46541	44,05
2020	1837	46215	39,75

У Пчињском округу, вредност опште стопе фертилитета регистроване у 2016. години износила је 38.85‰ док је у 2020. године износила 39.75‰.

Општа стопа морталитета представља број умрлих особа на 1000 становника у току једне године. Вредности опште стопе морталитета у Пчињском округу, по годинама, у периоду 2016-2020, су приказане у табели табели бр. 9.

Табела бр.9 Општа стопа морталитета

Година	број становника	Умрли	општа стопа морталитета
2016	199849	2410	12.06
2017	198671	2518	12.67
2018	197538	2378	12.04
2019	196431	2361	12.02
2020	195041	2948	15.12

Природни прираштај

Стопа природног прираштаја представља разлику између броја рођених и умрлих на 1000 становника.

Табела бр.10 Стопа природног прираштаја

Година	број становника	Природни прираштај	стопа природног прираштаја
2016	199849	-570	-2.85
2017	198671	-538	-2.71
2018	197538	-447	-2.26
2019	196431	-311	-1.58
2020	195041	-1111	-5.69

У Пчињском округу, стопа природног прираштаја има негативан тренд. Ово говори о израженој депопулацији становништва Пчињског округа (табела бр. 10).

Витални индекс представља однос броја живорођених и броја умрли на одређеној територији, изражен у процентима. Витални индекс значи показује колико је живорођене деце на сваких 100 умрлих.

Табела бр.11 Витални индекс

Година	Живорођени	Умрли	витални индекс (%)
2016	1840	2410	76.35
2017	1980	2518	78.63
2018	1931	2378	81.20
2019	2050	2361	86.83
2020	1837	2948	62,31

Уочава се да је витални индекс Пчињског округа негативан. (табела бр.11).

СОЦИЈАЛНО-ЕКОНОМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ

Табела бр. 12. Упоредни преглед броја запослених лица (годишњи просек) од 2016. до 2020. године

(Извор: Републички Завод за статистику Србије)

Редни број	Територија	Број запослених (годишњи просек)				
		2016	2017	2018	2019	2020
1	Република Србија	1989617	2009785	2062588	2173135	2215475
2	Централна Србија	1176894	1181158	1216146	1238180	1272860
3	Војводина	506598	511313	524591	550807	562927
4	Пчињски округ	39230	40177	41719	42581	42959

Један од најнеповољнијих показатеља укупног друштвено-економског развоја у Пчињском управном округу, као и на нивоу Републике Србије, представља незапосленост. У табели бр.12. приказано је кретање годишњег просечног броја запослених упоредно за Пчињски округ, Републике Србије, централне Србије и АП Војводине, ради сагледавања динамике и тенденција у запослености становништва.

У табели бр. 13. дат је упоредни преглед висине просечне зараде запослених лица у периоду 2016-2020 године као још један показатељ економске развијености и могућности територије Пчињског округа.

Табела бр.13 Упоредни преглед висине просечне бруто зараде у периоду 2016-2020. године
(Извор: Републички Завод за статистику Србије)

Територија	Просечна бруто зарада 2016	Просечна бруто зарада 2017	Просечна бруто зарада 2018	Просечна бруто зарада 2019	Просечна бруто зарада 2020
Република Србија	61145	63474	65976	82257	82984
Централна Србија	68147	70619	73322	86520	87923
Војводина	59279	61498	63726	78194	86941
Пчињски управни округ	45938	50203	50744	65378	70667

Јасно се види да је висина бруто зараде из које се издвајају средства пореза и доприноса најнижа у Округу у односу на просек у Републици, односно централној Србији и АП Војводини. Ово је, дакле, директно пропорционално смањеним могућностима за издвајање и нивоа средства за здравствену заштиту, односно за општи интерес и јавно здравствене потребе становништва територије Округа.

ЗДРАВСТВЕНО СТАЊЕ У УЖЕМ СМISЛУ (обољевање и умирање)

Здравствено стање становништва Пчињског округа у ужем смислу, у периоду 2016 - 2020. године исказано је кроз кроз показатеље оболевања и умирања, који су резултат здравствених потенцијала становништва и изложености утицајима бројних ризика у оквиру индивидуалног и групног понашања, ризика у радној и животној средини и социоекономског окружења. Наведени показатељи су регистровани у раду здравствене службе и обрађени у Заводу за јавно здравље Врање.

Морбидитет регистрован у здравственим службама примарног нивоа

На примарном нивоу здравствене службе Пчињског округа, односно у службама опште медицине, здравствене заштите мале и предшколске деце, школске деце, здравствене заштите жена, и у медицини рада:

Укупан број регистрованих обољења, стања и повреда у 2016.години је 400676, што представља стопу морбидитета од 17519/10000 становника.

Укупан број регистрованих обољења, стања и повреда у 2017.години је 386250, што представља стопу морбидитета од 16889/10000 становника.

Укупан број регистрованих обољења, стања и повреда у 2018.години је 398214, што представља стопу морбидитета од 17412/10000 становника.

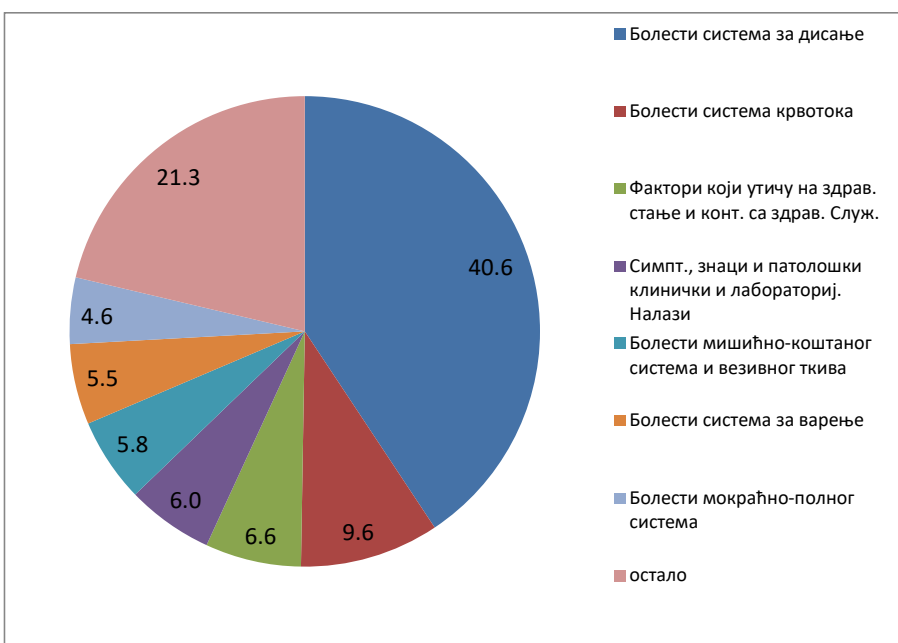
Укупан број регистрованих обољења, стања и повреда у 2019.години је 424543, што представља стопу морбидитета од 21613/10000 становника.

Укупан број регистрованих обољења, стања и повреда у 2020.години 305752, што представља стопу морбидитета од 15565/10000 становника.

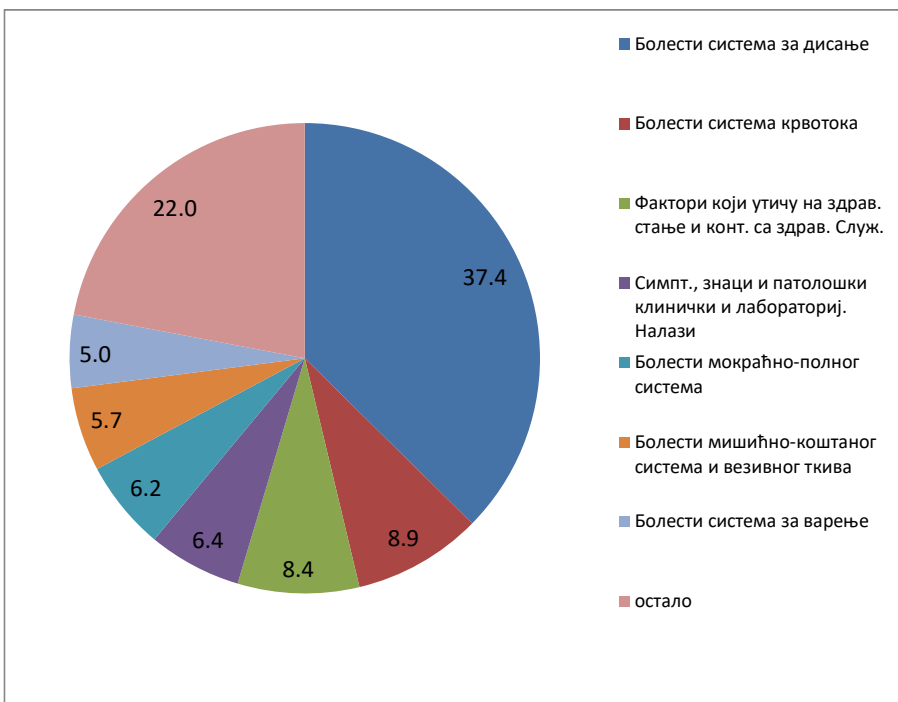
У структури регистрованих обољења, обољења, стања и повреда у домовима здравља, односно на примарном нивоу у периоду 2016-2020. година у Пчињском региону највише заузимају:

- болести система за дисање са 40.6% - 33,48%
- болести система крвотока са 9,6% - 7,09%
- болести мишићно-коштаног система и везивног ткива са 5,8% - 5.24%
- болести мокраћно-полног система са 4,6% - 6,52%
- болести система за варење са 5,5% - 4,01% и
- болести коже и подкожног ткива са 3,8% - 3,95%.

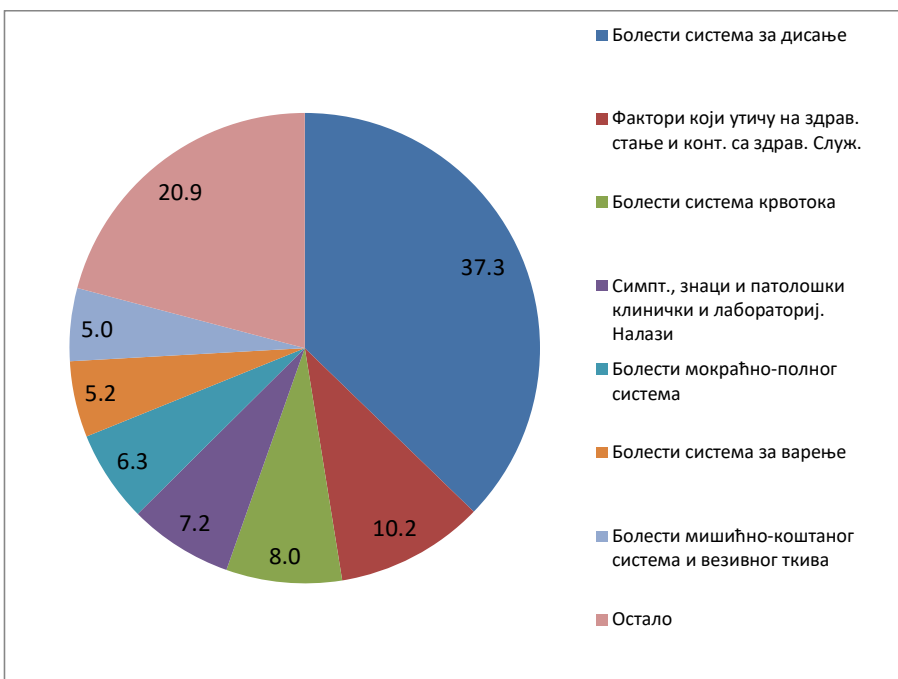
Графикон бр. 3. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих на примарном нивоу здравствене службе Пчињског округа у 2016. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

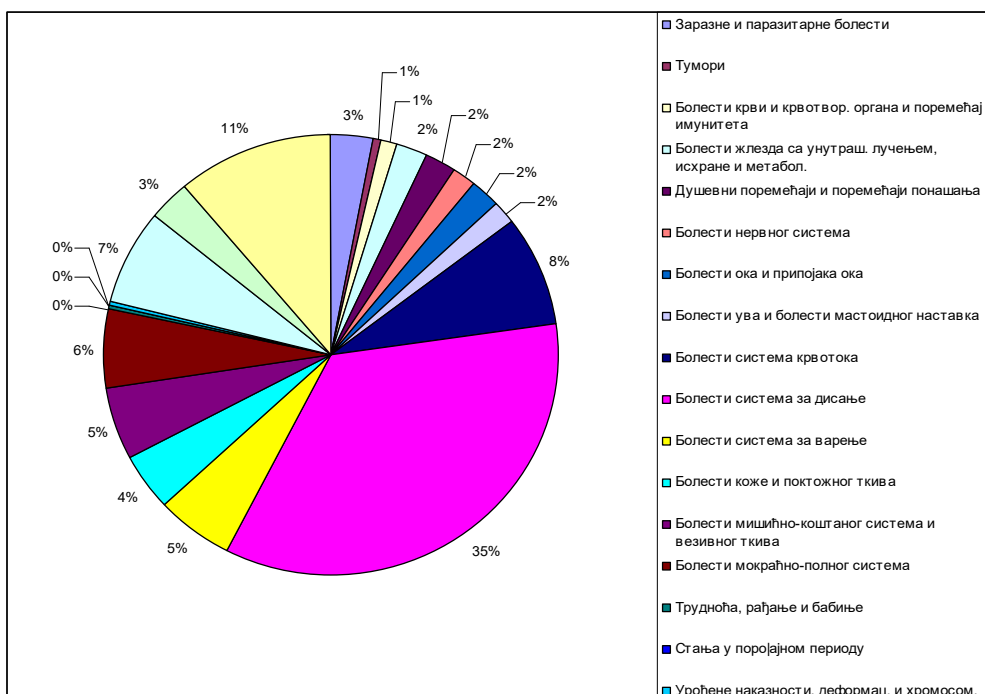
Графикон бр. 4. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих на примарном нивоу здравствене службе Пчињског округа у 2017. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

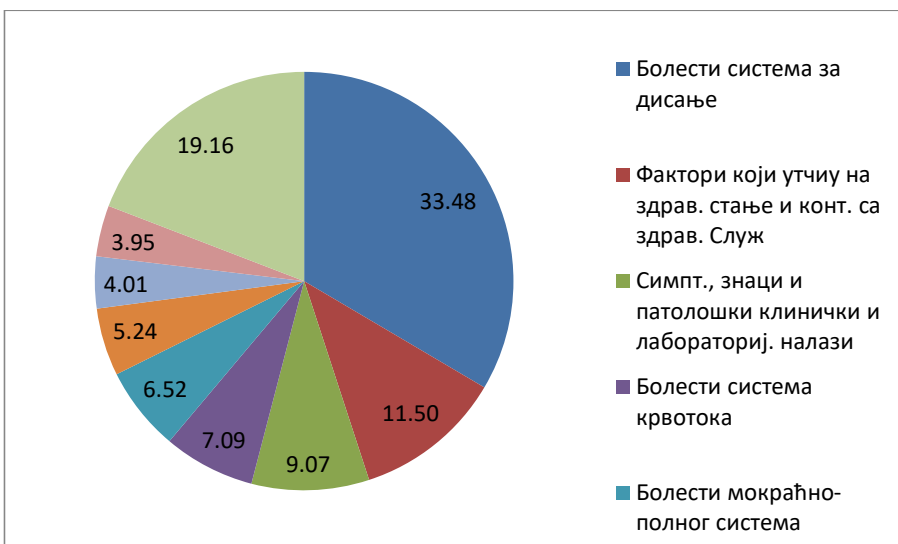
Графикон бр. 5. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих на примарном нивоу здравствене службе Пчињског округа у 2018. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Графикон бр. 6. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих на примарном нивоу здравствене службе Пчињског округа у 2019. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Графикон бр. 7. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих на примарном нивоу здравствене службе Пчињског округа у 2020. год.

Табела бр. 14. Морбидитет регистрован у здравственој служби примарног нивоа на територији Пчињског округа у периоду 2016.-2020. године
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Број утврђених обољења - стања				
			2016	2017	2018	2019	2020
1	Заразне и паразитарне болести	A00-B99	13630	12859	12965	12394	11941
2	Тумори	C00-D48	2297	2274	2247	2916	2102
3	Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	4668	4804	4655	5065	3247
4	Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	7015	7237	6689	9198	6330
5	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	7613	7351	6221	8871	6319
6	Болести нервног система	G00-G99	7692	7990	7169	7694	5188
7	Болести ока и припојака ока	H00-H59	9192	8512	7389	9527	5970
8	Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	5821	5707	5730	7039	4118
9	Болести система крвотока	I00-I99	38372	34268	31682	33632	21671
10	Болести система за дисање	J00-J99	162867	144335	148337	148133	102378
11	Болести система за варење	K00-K93	22162	19456	20867	22756	12246
12	Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	15328	15263	16896	17692	12068
13	Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	23217	22196	19923	22606	16017
14	Болести мокраћно-полног система	N00-N99	18262	23902	25190	25459	19921
15	Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	349	1024	1020	504	1323
16	Стања у порођајном периоду	P00-P96	258	177	301	212	339
17	Урођене наказности, деформаци. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	508	548	518	759	574
18	Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. Налази	R00-R99	23857	24745	28477	30261	27727
19	Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	11158	11289	11238	12935	11119
20	Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. Служ.	Z00-Z99	26410	32313	40700	46890	35154
21	Укупно		400676	386250	398214	424543	305752

Табела бр. 15. Структура морбидитета регистрованог у здравственој служби примарног нивоа на територији Пчињског округа у периоду 2016.-2020. године
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Структура утврђених обољења - стања				
			2016	2017	2018	2019	2020
1	Заразне и паразитарне болести	A00-B99	3.4	3.3	3.3	2.92	3.91
2	Тумори	C00-D48	0.6	0.6	0.6	0.69	0.69
3	Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	1.2	1.2	1.2	1.19	1.06
4	Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	1.8	1.9	1.7	2.17	2.07
5	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	1.9	1.9	1.6	2.09	2.07
6	Болести нервног система	G00-G99	1.9	2.1	1.8	1.81	1.70
7	Болести ока и припојака ока	H00-H59	2.3	2.2	1.9	2.24	1.95
8	Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	1.5	1.5	1.4	1.66	1.35
9	Болести система крвотока	I00-I99	9.6	8.9	8.0	7.92	7.09
10	Болести система за дисање	J00-J99	40.6	37.4	37.3	34.89	33.48
11	Болести система за варење	K00-K93	5.5	5.0	5.2	5.36	4.01
12	Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	3.8	4.0	4.2	4.17	3.95
13	Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	5.8	5.7	5.0	5.32	5.24
14	Болести мокраћно-полног система	N00-N99	4.6	6.2	6.3	6.00	6.52
15	Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	0.1	0.3	0.3	0.12	0.43
16	Стања у порођајном периоду	P00-P96	0.1	0.0	0.1	0.05	0.11
17	Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	0.1	0.1	0.1	0.18	0.19
18	Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. Налази	R00-R99	6.0	6.4	7.2	7.13	9.07
19	Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	2.8	2.9	2.8	3.05	3.64
20	Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. служ.	Z00-Z99	6.6	8.4	10.2	11.04	11.50
21	Укупно		100.0	100.0	100.0	100.00	100.00

Табела бр. 16. Стопа морбидитета регистрована у здравственој служби примарног нивоа на територији Пчињског округа у периоду 2016.-2020. године
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Стопа морбидитета рачуната на 10000 становника				
			2016	2017	2018	2019	2020
1	Заразне и паразитарне болести	A00-B99	677.6	639.3	644.5	627.42	607.90
2	Тумори	C00-D48	114.2	113.0	111.7	147.62	107.01
3	Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	232.1	238.8	231.4	256.41	165.30
4	Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	348.7	359.8	332.5	465.63	322.25
5	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	378.5	365.4	309.3	449.08	321.69
6	Болести нервног система	G00-G99	382.4	397.2	356.4	389.49	264.11
7	Болести ока и припојака ока	H00-H59	457.0	423.2	367.3	482.29	303.92
8	Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	289.4	283.7	284.9	356.34	209.64
9	Болести система крвотока	I00-I99	1907.6	1703.5	1575.0	1702.56	1103.24
10	Болести система за дисање	J00-J99	8096.5	7175.2	7374.2	7498.96	5211.91
11	Болести система за варење	K00-K93	1101.7	967.2	1037.3	1151.98	623.43
12	Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	762.0	758.8	839.9	895.63	614.36
13	Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	1154.2	1103.4	990.4	1144.39	815.40
14	Болести мокраћно-полног система	N00-N99	907.8	1188.2	1252.3	1288.82	1014.15
15	Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	17.3	50.9	50.7	25.51	67.35
16	Стања у порођајном периоду	P00-P96	12.8	8.8	15.0	10.73	17.26
17	Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	25.3	27.2	25.8	38.42	29.22
18	Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. Налази	R00-R99	1186.0	1230.1	1415.7	1531.91	1411.54
19	Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	554.7	561.2	558.7	654.81	566.05
20	Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. служ.	Z00-Z99	1312.9	1606.4	2023.3	2387.10	1789.64
21	Укупно		17519.4	16888.6	17411.8	18387	15565.36

Обољевање мале и предшколске деце.- У службама за здравствену заштиту мале и предшколске деце на територији Округа у 2020. години утврђено је укупно 54431 случајева обољења, стања и повреда (табела бр.17). Стопа морбидитета у овој делатности на Округу износила је 40508,3 регистрованих обољења на 10000 деце предшколског узраста од 0 до 6 година живота.

Табела бр. 17. Табела структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности заштите мале и предшколске деце у Пчињском округу у периоду 2016. - 2020. год.

(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Структура утврђених обољења - стања				
			2016	2017	2018	2019	2020
1	Заразне и паразитарне болести	A00-B99	4.1	4.2	3.4	3.91	3.91
2	Тумори	C00-D48	0.1	0.1	0.0	0.06	0.09
3	Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	1.3	1.5	1.5	1.35	1.34
4	Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	0.1	0.2	0.2	0.18	0.16
5	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	0.2	0.3	0.2	0.32	0.42
6	Болести нервног система	G00-G99	0.2	0.4	0.2	0.25	0.18
7	Болести ока и припојака ока	H00-H59	1.9	2.4	1.9	1.93	1.74
8	Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	1.4	1.9	1.9	1.81	1.44
9	Болести система крвотока	I00-I99	0.0	0.0	0.0	0.05	0.05
10	Болести система за дисање	J00-J99	63.7	60.7	56.3	55.45	54.04
11	Болести система за варење	K00-K93	6.1	6.3	5.9	5.80	5.02
12	Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	4.7	4.9	6.3	5.28	5.30
13	Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	0.2	0.2	0.4	0.40	0.33
14	Болести мокраћно-полног система	N00-N99	1.5	1.6	1.4	1.43	1.94
15	Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	0.0	0.0	0.0	0.00	0.00
16	Стања у порођајном периоду	P00-P96	0.3	0.2	0.3	0.22	0.57
17	Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	0.4	0.4	0.4	0.61	0.84
18	Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. Налази	R00-R99	6.9	8.2	10.2	10.43	11.12
19	Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	1.1	1.3	1.6	1.44	1.89
20	Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. служ.	Z00-Z99	5.9	5.0	7.6	9.10	9.65
21	Укупно		100.0	100.0	100.0	100.00	100.00

У структури регистрованих обољења доминирају три групе обољења, стања и повреда и то:

- болести система за дисање са 63,7 % -54.04%
- болести система за варење са 6,1 % - 5,02% и
- болести коже и поткожног ткива са 4,7% - 5,3 %.

Убедљиво, дакле, доминирају болести респираторног система, што је разумљиво с обзиром на узраст корисника ове делатности и њихову осетљивост.

- Обољевање школске деце и омладине - У служби здравствене заштите школске деце и омладине у периоду од 2016 - 2020. године, годишње је утврђено од 77493 (2016) до 45904 (2020) обољења, стања и повреда (табела бр.18). Стопа морбидитета у овој делатности у Домовима здравља у Пчињском округу износила је између 23841 и 16260 регистрованих обољења на 10000 деце школског узраста од 7 до 19 година.

У структури регистрованих обољења доминирају три групе обољења, стања и повреда и то:

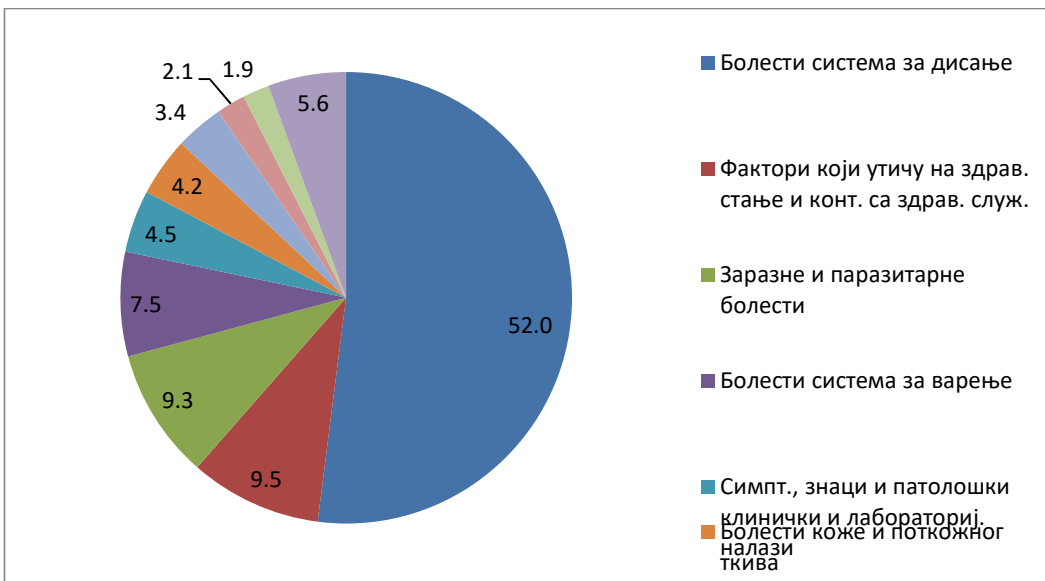
- болести система за дисање са 51,99% - 45,45%,
- болести система за варење са 7,47% - 5,38% и
- заразне и паразитарне болести 9,34% - 8,27%.

И код овог узраста деце, дакле, доминирају болести респираторног система, што је разумљиво с обзиром на узраст корисника ове делатности и њихову осетљивост.

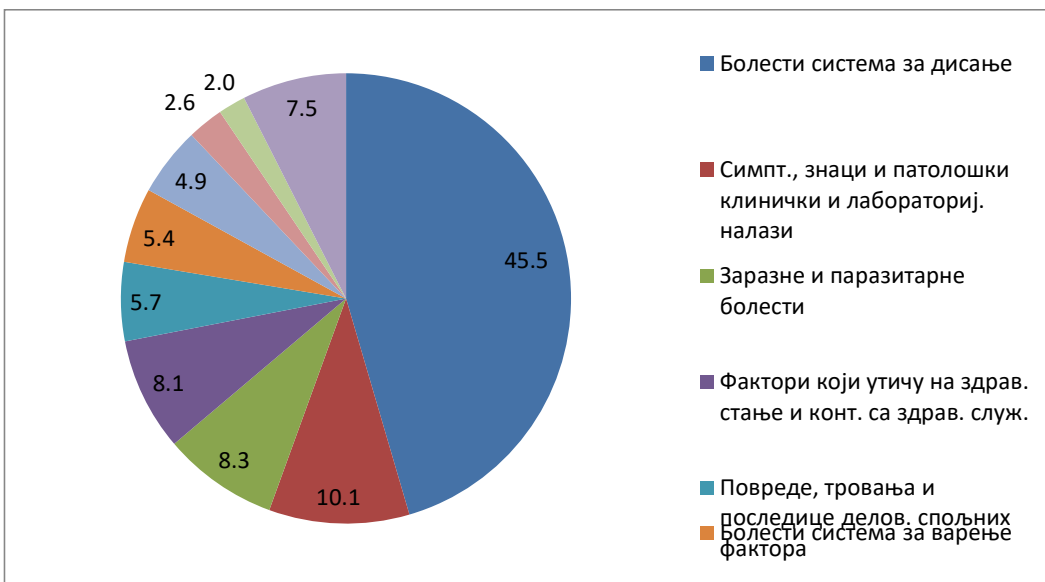
Табела бр. 18 Морбидитет регистрован у служби за заштиту школске деце и омладине примарног нивоа на територији Пчињског округа у периоду 2016- 2020. година
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. Бр	ОБОЛЕЊА - СТАЊА		Број утврђених стања				
			2016	2017	2018	2019	2020
1	I Заразне и паразитарне болести	A00-B99	7236	6918	7124	6085	3798
2	II Тумори	C00-D48	198	214	165	214	105
3	III Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	494	528	523	527	390
4	IV Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	275	344	346	521	400
5	V Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	429	389	362	347	278
6	VI Болести нервног система	G00-G99	752	814	739	880	589
7	VII Болести ока и припојака ока	H00-H59	1610	1418	1472	1464	906
8	VIII Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	928	1125	1094	1235	765
9	IX Болести система крвотока	I00-I99	234	147	141	166	99
10	X Болести система за дисање	J00-J99	40289	31708	36226	34415	20864
11	XI Болести система за варење	K00-K93	5791	5226	5724	5754	2468
12	XII Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	3267	3518	3607	3327	2272
13	XIII Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	920	1068	1175	1213	703
14	XIV Болести мокраћно-полног система	N00-N99	1474	1409	1644	1800	1186
15	XV Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	3	2	4	3	3
16	XVI Стања у порођајном периоду	P00-P96	11	3	7	15	13
17	XVII Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	125	126	115	194	95
18	XVIII Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налази	R00-R99	3468	4706	4971	5181	4632
19	XIX Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	2664	2489	2588	3151	2603
20	XXI Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. службом	Z00-Z99	7325	6277	7618	5959	3735
21	УКУПНО (I-XXI)		77493	68429	75645	72451	45904

Графикон бр. 7. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности заштите школске деце и омладине у Пчињском округу у 2016. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Графикон бр. 8. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности заштите школске деце и омладине у Пчињском округу у 2020. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Морбидитет регистрован у делатности здравствене заштите жена.- У 2020. години утврђено је укупно 13645 обољења, стања и повреда (табела бр. 19). Стопа морбидитета у овој делатности у Пчињском округу износила је 1652 обољења и стања на 10000 становника женског пола изнад 15 година.

Табела бр.19 Морбидитет регистрован у службама за здравствену заштиту жена примарног нивоа на територији Пчињског региона у периоду 2016-2020. година
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

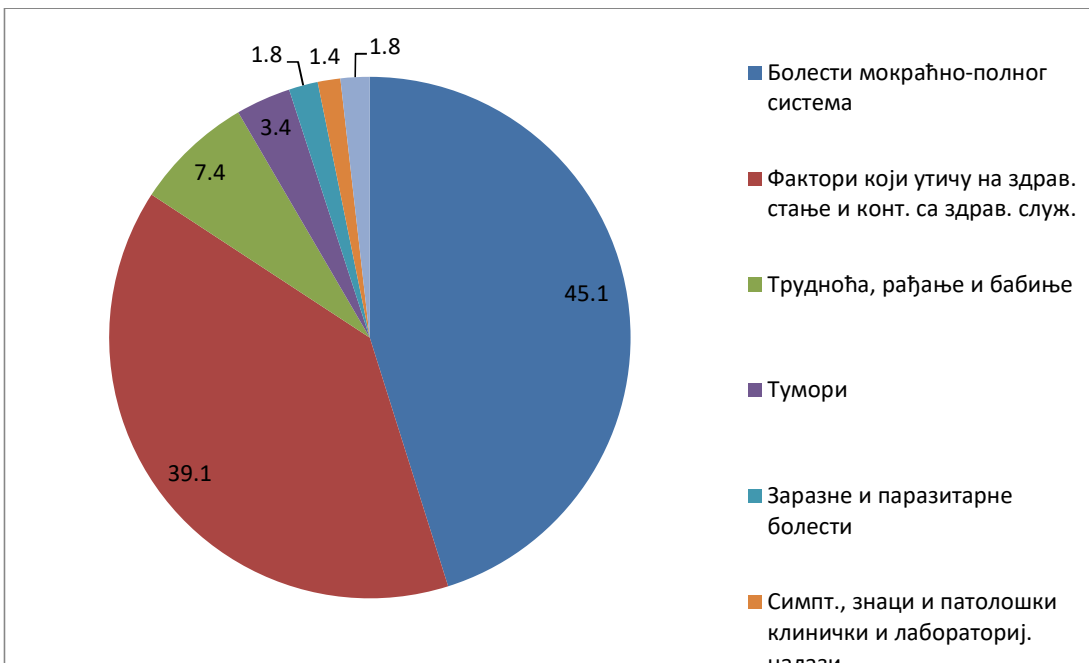
Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Број утврђених обољења - стања				
			2016	2017	2018	2019	2020
1	Заразне и паразитарне болести	A00-B99	382	409	223	228	82
2	Тумори	C00-D48	723	559	552	724	525
3	Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	220	102	158	126	92
4	Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	48	17	9	20	36
5	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	0	0	0	0	0
6	Болести нервног система	G00-G99	6	2	3	3	0
7	Болести ока и припојака ока	H00-H59	0	0	0	0	0
8	Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	0	0	0	0	0
9	Болести система крвотока	I00-I99	23	9	7	10	4
10	Болести система за дисање	J00-J99	10	0	5	1	1
11	Болести система за варење	K00-K93	11	24	33	28	17
12	Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	61	17	12	7	14
13	Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	5	3	4	1	1
14	Болести мокраћно-полног система	N00-N99	9573	9114	9433	8444	7047
15	Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	1560	986	744	484	1269
16	Стања у порођајном периоду	P00-P96	0	0	0	2	0
17	Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	1	1	1	1	4
18	Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налази	R00-R99	299	371	500	442	438
19	Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	0	0	0	0	0
20	Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. Служ.	Z00-Z99	8283	7662	7116	7090	4115
21	Укупно		21205	19276	18800	17611	13645

Пет најчешћих група обољења, стања и повреда утврђених у делатности здравствене заштите жена се могу видети на графикону бр. 9.), а то су:

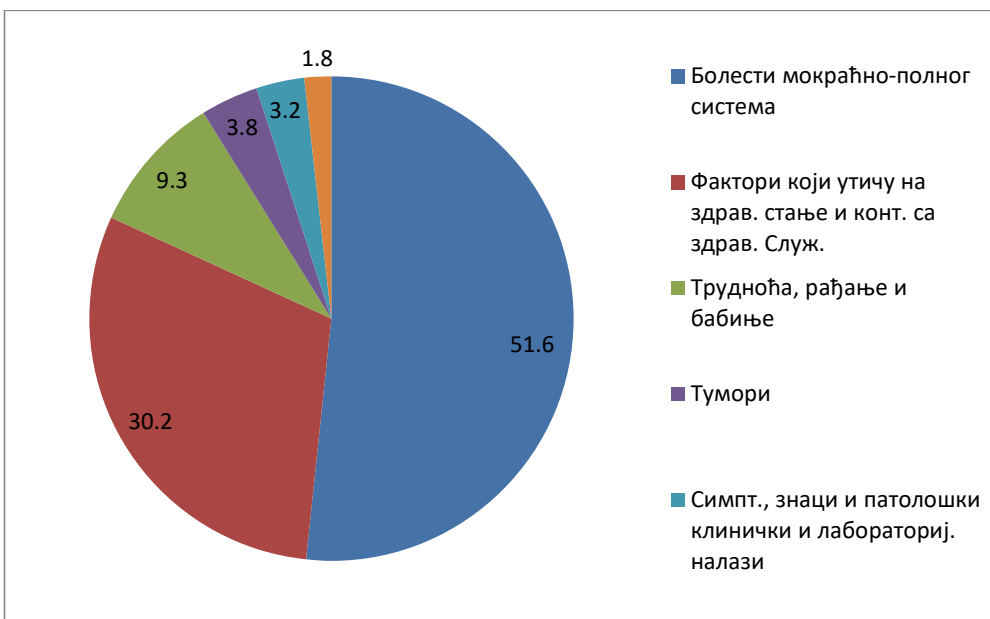
- болести мокраћно-полног система са 45.15% - 51.65%,
- фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здравственом службом са 39.06% - 30.16 %,
- трудноћа, рађање и бабиње са 7.36% - 9.3%,
- тумори са 3.41% - 3.85% и
- заразне и паразитарне болести са 1.8% - 0,6%.

Евидентно је и логично да да у структури амбулантног морбидитета жена највеће учешће имају болести мокраћно-полног система, али је ипак присутно и релативно високо учешће тумора и заразних и паразитарних болести.

Графикон бр. 9. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности заштите жена у Пчињском округу у 2016. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Графикон бр.10. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности заштите жена у Пчињском округу у 2020. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Морбидитет регистрован у делатности опште медицине.- У Пчињском округу, у 2020. години утврђено је укупно 191772 обољење, стање и повреда (табела бр.20). Стопа морбидитета у овим службама у износила је 12391 регистровано обољење и стање на 10000 становника изнад 19 година, који немају статус активних осигураника.

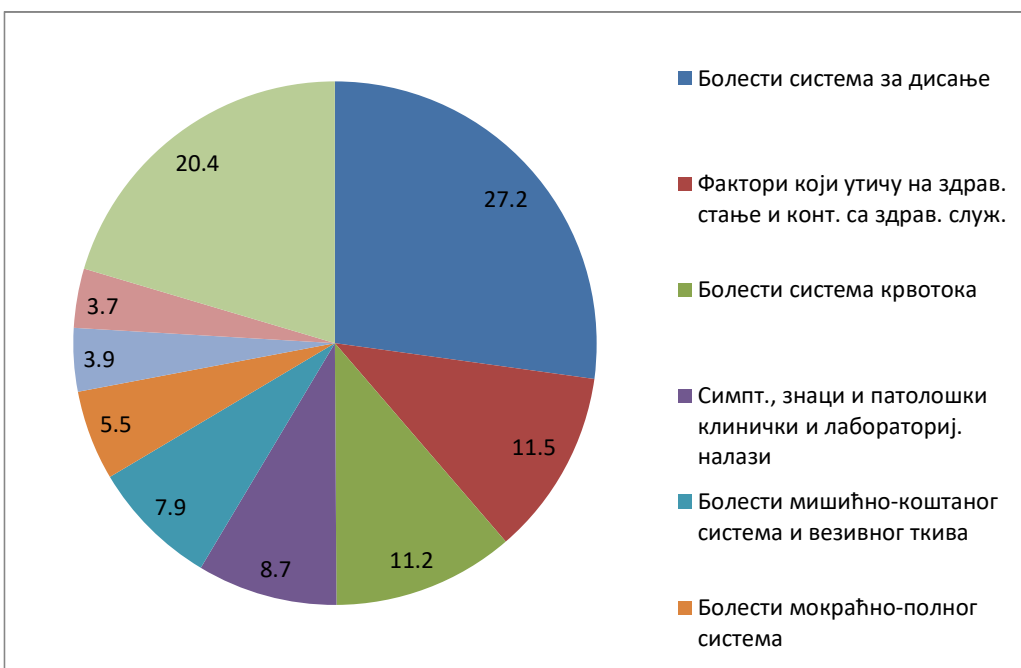
Табела бр. 20 Морбидитет регистрован у делатности опште медицине на територији Пчињског управног округа у периоду 2016-2020.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Број утврђених стања				
			2016	2017	2018	2019	2020
1	I Заразне и паразитарне болести	A00-B99	2169	1409	2106	2161	5934
2	II Тумори	C00-D48	1357	1021	1285	1737	1425
3	III Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	2597	2654	2549	3053	2037
4	IV Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	5244	5846	5654	8188	5806
5	V Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	5760	5747	5005	7559	5815
6	VI Болести нервног система	G00-G99	5592	5831	5441	5692	4501
7	VII Болести ока и припојака ока	H00-H59	4838	4272	3757	5776	4118
8	VIII Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	2960	2337	2577	3795	2569
9	IX Болести система крвотока	I00-I99	33189	29251	26836	30447	21542
10	X Болести система за дисање	J00-J99	53395	50610	54094	54454	52100
11	XI Болести система за варење	K00-K93	8821	6877	8571	10015	7030
12	XII Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	6323	6196	6398	8454	6899
13	XIII Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	17643	16933	15561	17842	15135
14	XIV Болести мокраћно-полног система	N00-N99	10283	10050	11596	12260	10632
15	XV Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	33	36	29	16	51
16	XVI Стања у порођајном периоду	P00-P96	2	1	0	1	16
17	XVII Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	39	41	27	23	18
18	XVIII Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налази	R00-R99	11764	10491	12618	13212	16606
19	XIX Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	5359	5660	5720	6645	7488
20	XXI Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. службама	Z00-Z99	9089	11434	16649	22177	22050
21	УКУПНО (I-XXI)		186457	176697	186473	213507	191772

У структури, из следећих пет група су најчешће регистрована обољења и стања у 2020. години (приказано на графикону бр.11.) и то:

- болести система за дисање са 27,17%,
- болести система крвотока са 11,23%,
- болести мишићно-коштаног система и везивног ткива са 7,89%,
- болести мокраћно-полног система 5,54%,
- душевни поремећаји и поремећаји понашања са 3,03% и
- болести система за варење са 3,67%.

Графикон бр.11. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности опште медицине у Пчињском округу у 2020. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Морбидитет регистрован у делатности медицине рада - У 2020. години у делатности медицине рада у Пчињском региону, регистровано је укупно 20749 обољења и стања (табела бр. 21). Стопа морбидитета са овим бројем регистрованих обољења и стања износила је 5619 на 10000 запослених становника.

Табела бр. 21 Морбидитет регистрован у делатности медицине рада на територији Пчињског округа у периоду 2016.-2020 години
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Број утврђених стања				
			2016	2017	2018	2019	2020
1	I Заразне и паразитарне болести	A00-B99	513	546	401	454	324
2	II Тумори	C00-D48	419	398	198	187	100
3	III Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	350	263	178	167	84
4	IV Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	1370	825	518	311	152
5	V Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	1243	1003	688	678	592
6	VI Болести нервног система	G00-G99	1173	1046	828	896	571
7	VII Болести ока и припојака ока	H00-H59	1072	826	505	580	445
8	VIII Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	669	651	423	408	326
9	IX Болести система крвотока	I00-I99	4931	4844	4660	2963	1850
10	X Болести система за дисање	J00-J99	12786	10863	10226	10132	5269
11	XI Болести система за варење	K00-K93	2172	1984	1511	1824	837
12	XII Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	1557	1445	1528	1229	725
13	XIII Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	4479	3987	2870	3199	2184
14	XIV Болести мокраћно-полног система	N00-N99	2286	1941	1620	1692	1042
15	XV Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	3	0	1	0	0
16	XVI Стања у порођајном периоду	P00-P96	0	0	0	0	0
17	XVII Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	7	8	1	2	1
18	XVIII Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налази	R00-R99	2452	2231	1867	2189	1908
19	XIX Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	2166	2073	1579	1863	1131
20	XXI Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. службом	Z00-Z99	2624	2706	2305	3598	3208
21	УКУПНО (I-XXI)		42272	37640	31907	32372	20749

Графикон бр. 12. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности медицине рада у Пчињском округу у 2020. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

На графикону бр. 12 види се пет најчешћих група обољења, стања и повреда регистрованих у делатности медицине рада у Пчињском региону и њихов процентуални однос према укупном броју регистрованих обољења у 2020. години, а то су:

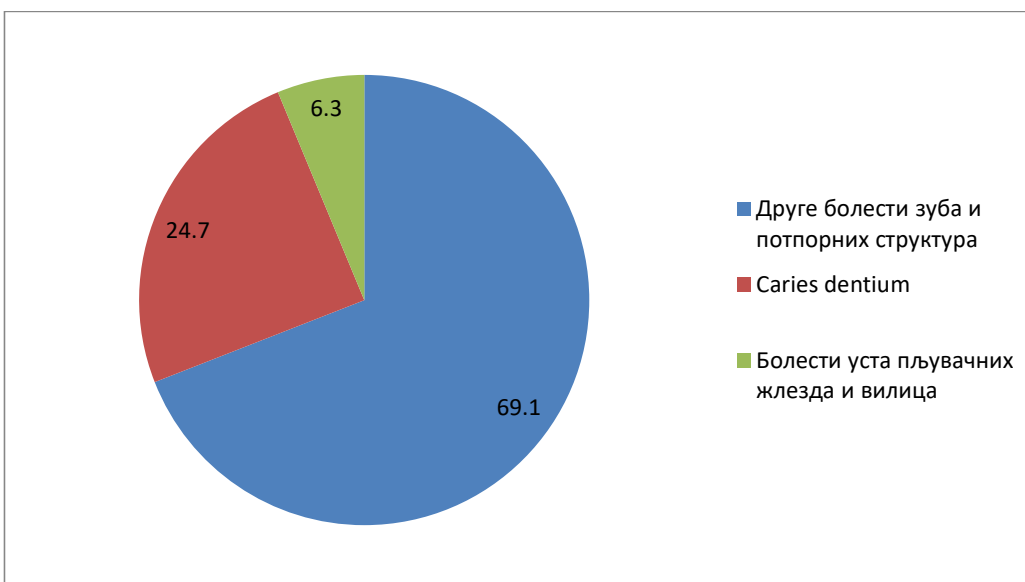
- болести система за дисање са 25,4%,
- болести система крвотока са 8,9%,
- болести мишићно-коштаног система и везивног ткива са 10,5%,
- симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налазиса 9,2%
- повреде, тровања и последице деловања спољних фактора са 5,5%.
- фактори који утичу на здравствено стање и контакт са здрав.службом 15,5%

Морбидитет регистрован у стоматолошкој делатности.- У 2020. години у стоматолошкој делатности у Пчињском округу регистровано је укупно 29719 обољења и стања (табела бр.22). Стопа морбидитета са овим бројем регистрованих обољења и стања износила је 1524 на 10000 становника.

Табела бр.22 Морбидитет регистрован у стоматолошкој делатности на територији Пчињског округа округа у периоду 2016-2020. години
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Број утврђених стања				
			2016	2017	2018	2019	2020
1	Caries dentium	K02	19154	12677	12048	12539	7330
2	Друге болести зуба и потпорних структура	K00-K01, K03-K08	46331	38674	34052	28016	20523
3	Друге болести усне дупље, пљувачних жлезда и вилица	K09-K14	0	3375	3620	2918	1866
4	УКУПНО		65485	54726	49720	43473	29719

Графикон бр.13 Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у делатности стоматологије у Пчињском округу у 2020. год.
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

БОЛНИЧКИ МОРБИДИТЕТ

Морбидитет регистрован у општим и специјалним болницама Округа, односно узроци хоспитализације, се битније не мењају у краћем временском периоду. У табели бр. 22 приказан је болнички морбидитет по групама болести МКБ које су регистроване у Општим и специјалним болницама на територији Пчињског округа.

Посматрано према појединачним групама болести, најчешћи узроци хоспитализације се налазе у групи болести система крвотока (I00-I99) и болести система за дисање (J00-J99). Високо место заузимају и болести мишићно-коштаног и зглобног система и везивног ткива (M00-M99) и болести система за варење (K00-K93).

Табела бр. 23 Морбидитет регистрован у Општој болници Врање у 2020. години
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

Ред. број	ОБОЉЕЊА-СТАЊА (МКБ)	ШИФРА	Број утврђених стања	Структура у %
1	Заразне и паразитарне болести	A00-B99	928	5.1
2	Тумори	C00-D48	917	5.0
3	Болести крви и крвотвор. органа и поремећај имунитета	D50-D89	575	3.2
4	Болести жлезда са унутраш. лучењем, исхране и метабол.	E00-E90	308	1.7
5	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	F00-F99	557	3.1
6	Болести нервног система	G00-G99	146	0.8
7	Болести ока и припојака ока	H00-H59	233	1.3
8	Болести ува и болести мастоидног наставка	H60-H95	46	0.3
9	Болести система крвотока	I00-I99	1571	8.7
10	Болести система за дисање	J00-J99	1828	10.1
11	Болести система за варење	K00-K93	1047	5.8
12	Болести коже и поктожног ткива	L00-L99	168	0.9
13	Болести мишићно-коштаног система и везивног ткива	M00-M99	318	1.8
14	Болести мокраћно-полног система	N00-N99	505	2.8
15	Трудноћа, рађање и бабиње	O00-O99	1605	8.8
16	Стања у порођајном периоду	P00-P96	19	0.1
17	Урођене наказности, деформац. и хромосом. ненормал.	Q00-Q99	9	0.0
18	Симпт., знаци и патолошки клинички и лабораториј. налази	R00-R99	336	1.9
19	Повреде, тровања и последице делов. спољних фактора	S00-T98	283	1.6
20	Фактори који утичу на здрав. стање и конт. са здрав. службом	Z00-Z99	3053	16.8
21	Шифре за посебне намене	U00-U49	145	0.8
22	Остало		3562	19.6
23	УКУПНО (I-XXI)		18159	100.0

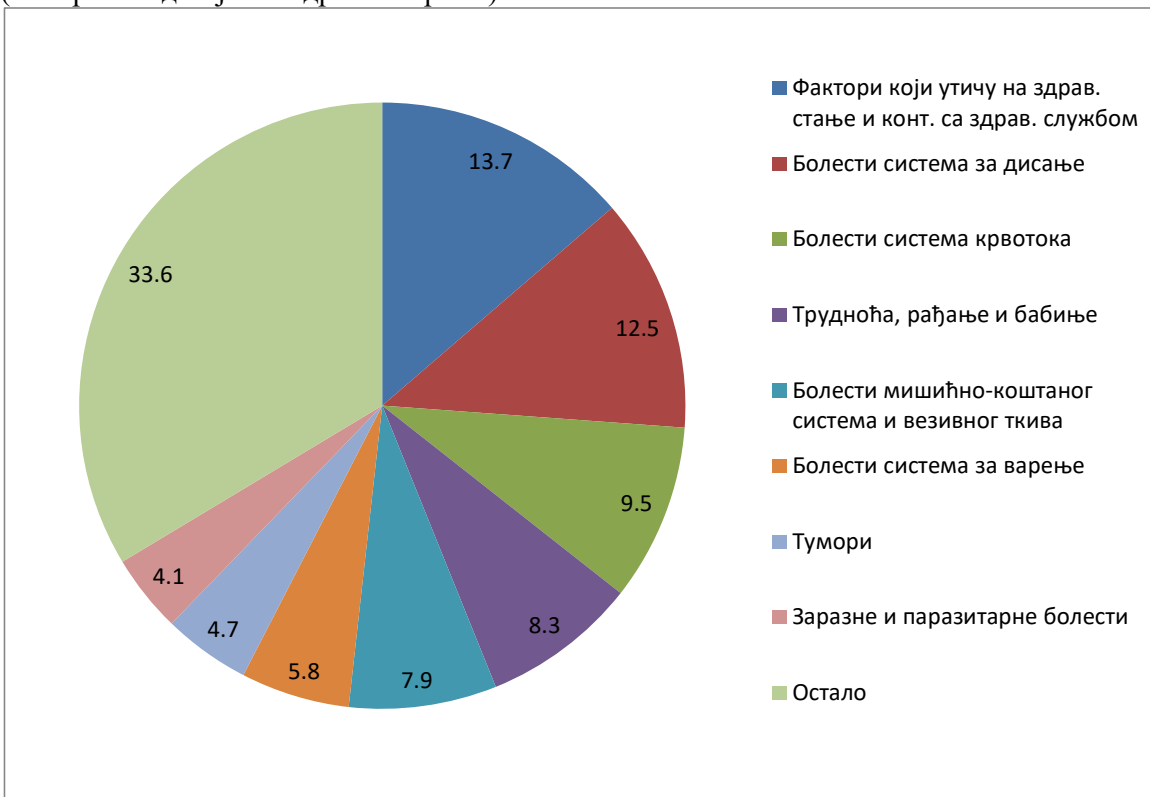
У сигурно значајне узроке хоспитализације спадају и тумори (C00-D48), односно болести мокраћно-полног система (N00-N99).

Сликовито се структура болничког морбидитета може сагледати и преко графикана бр.14.

Интензитет хоспитализације је исказан преко броја хоспитализованих лица у општим и специјалним болницама на територији Округа. Стопа на 1000 становника је износила 125%. Ова стопа се налази у опсегу средњих стопа хоспитализације становништва. Међутим, треба имати у виду да се значајан број лица са територије Округа лечи у хоспиталним условима изван територије Округа и да је за потпун болнички морбидитет и коначну оцену интензитета хоспитализације становништва Округа неопходно сагледати и ове податке.

Графикон бр. 14. Графикон структуре најчешћих обољења и стања регистрованих у Општим и специјалним болницама на територији Округа 2020. год.

(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

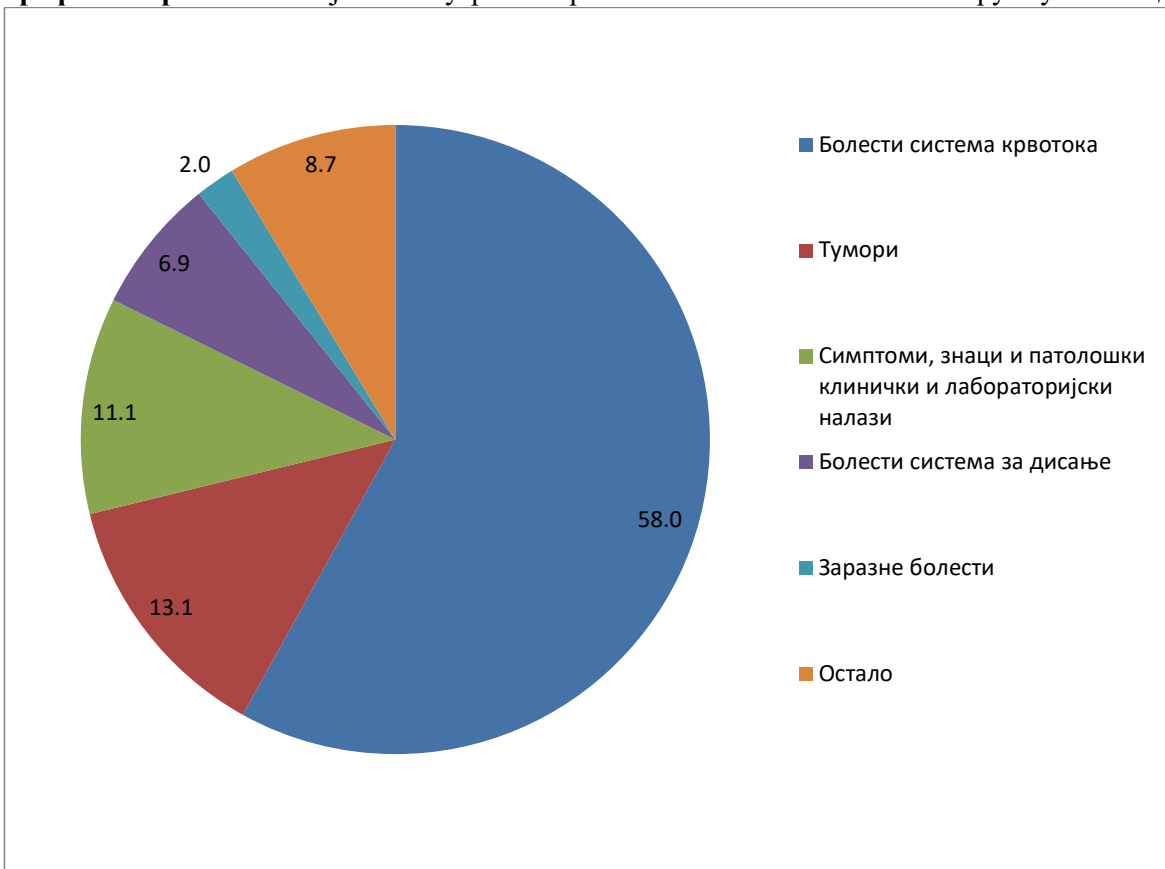
СМРТНОСТ СТАНОВНИШТВА

Општи морталитет, као показатељ здравственог стања становништва, не сматра се прецизним индикатором здравственог стања и више се користи у циљу упоређивања различитих територија или временских периода.

Укупно, на територији Пчињског округа, у 2020.г., умрло је 2652 особа.

Са графикона се види да се убедљиво најчешћи узроци смрти у Пчињском округу налазе у групи болести система крвотока, односно кардио-васкуларних болести. Затим следе тумори, симптоми, знаци и ненормални клинички и лабораторијски налази и болести система дисања.

Графикон бр. 15. Пет најчешћих узрока смрти становништва Пчињског округа у 2020.години

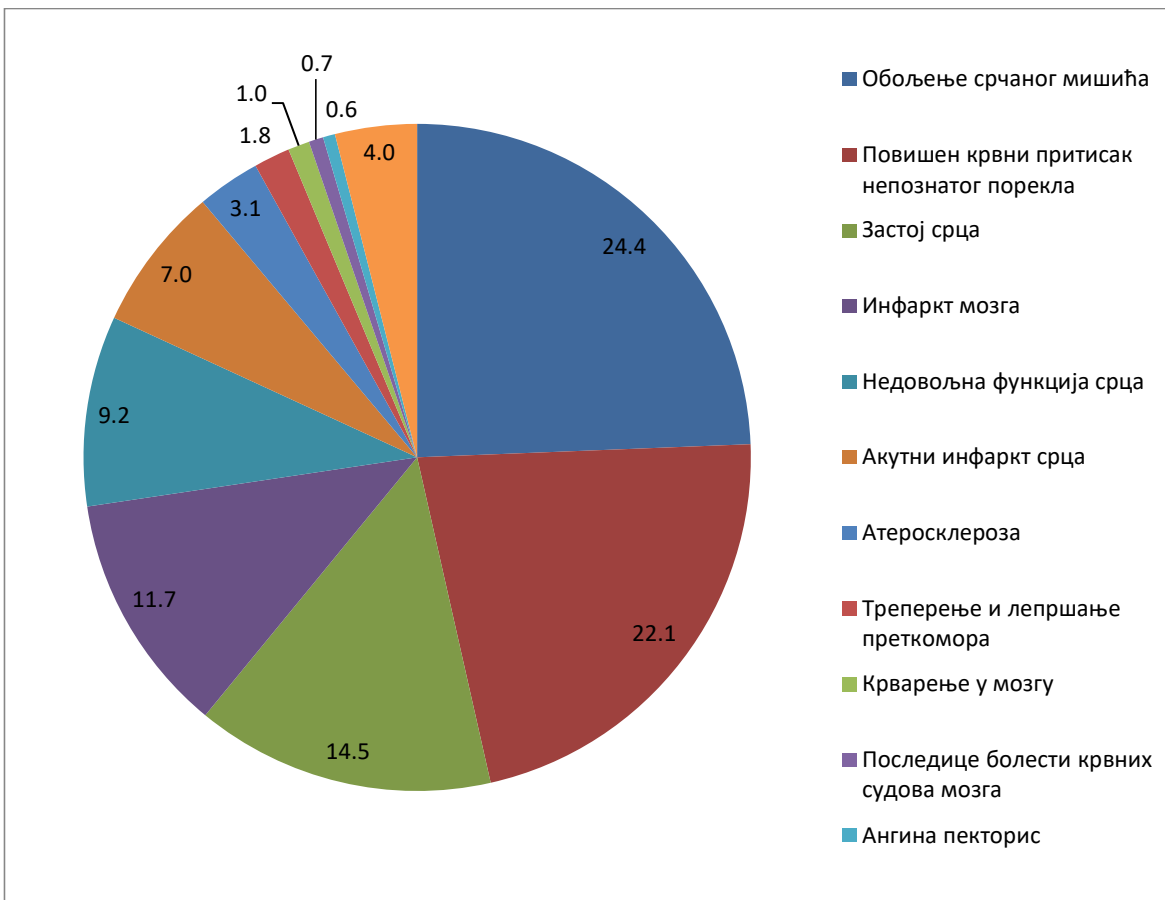
НЕЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ

Као што се може приметити на Округу, у Врању као и у Републици, у структури узрока смрти, доминирају масовне незаразне болести (болести срца и крвних судова, малигни тумори, шећерна болест, опструктивна болест плућа, повреде и друге), што су водећи узроци умирања и у развијеним деловима света.

Из разлога појаве највеће стопе смртности у Врању, у овој анализи биће детаљније сагледани неки показатељи смртности од болести крвотока и малигних обољења, односно тумора.

Болести система крвотока. - Код болести система крвотока на графикону бр.16, дата је структура најчешћих болести као узрока смрти у оквиру наведене групе у 2020.години.

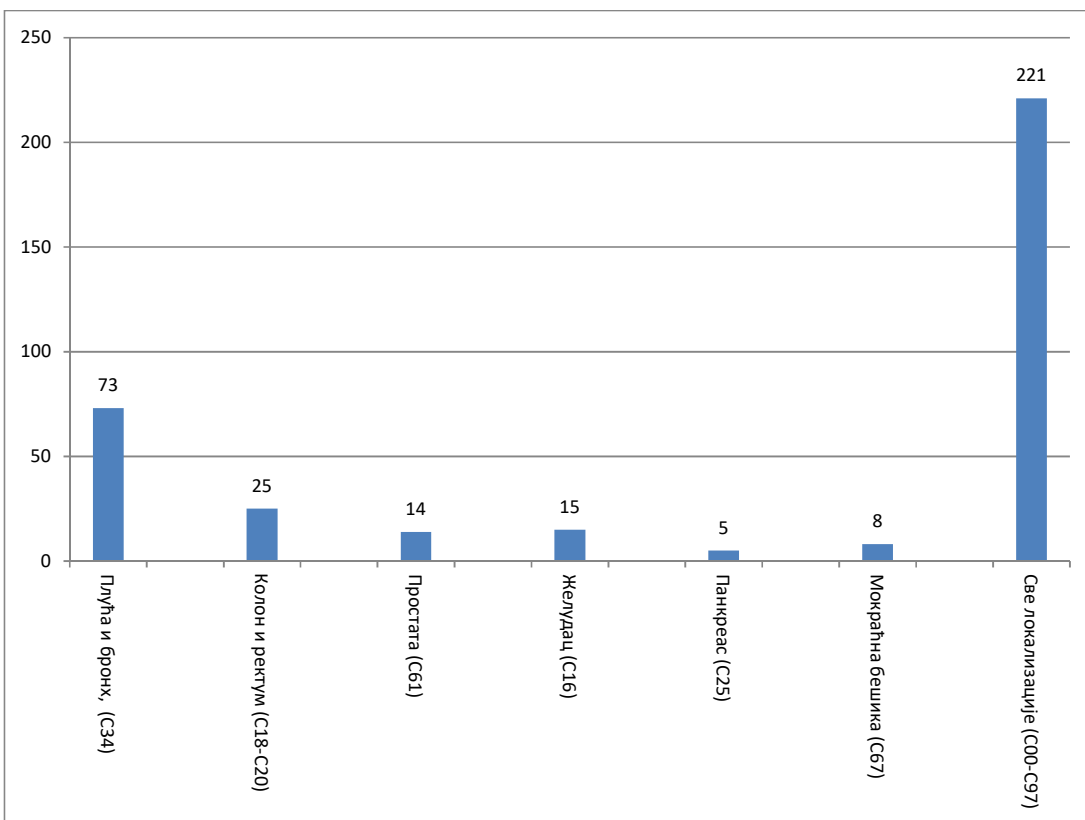
Графикон бр. 16. Графикон структуре најчешћих болести система крвотока као узрока смрти на територији Пчињског округа у 2020. години
(Извор: Завод за јавно здравље Врање)

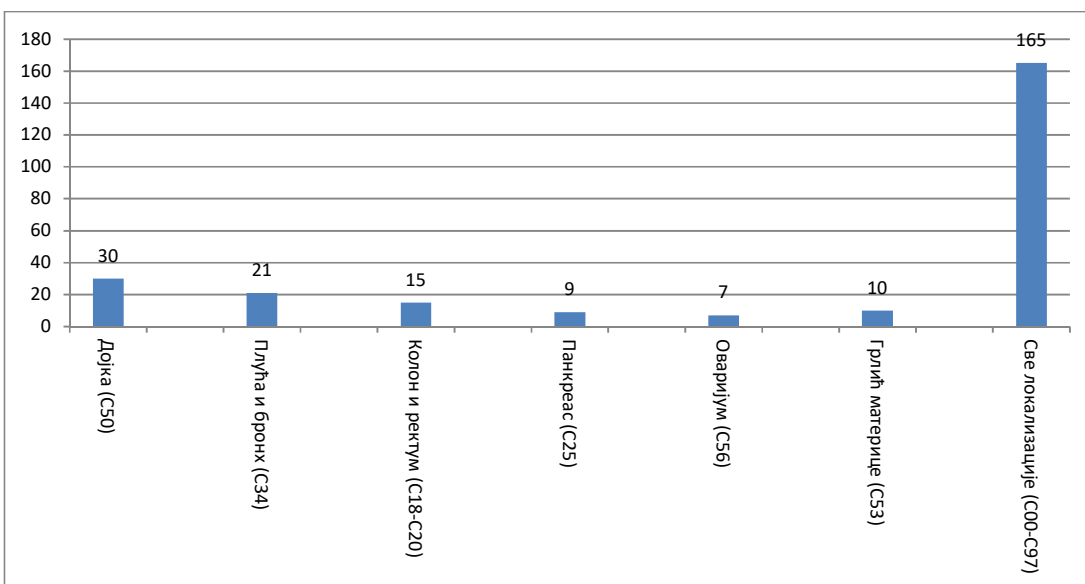
МАЛИГНЕ БОЛЕСТИ

Пошто малигни тумори, после болести срца и крвних судова, представљају најчешћи узрок оболевања и умирања на територији Пчињског округа, сагледани су неки аспекти и карактеристике специфичног морталитета од ових болести. На графиконима бр. 17, 18, 19, 20 дата је структура најчешћих примарних локализација малигних тумора као узрока смрти у посматраним годинама (2016. и 2018.) код мушкараца и код жена, ради упоређивања њиховог кретања на територији Округа.

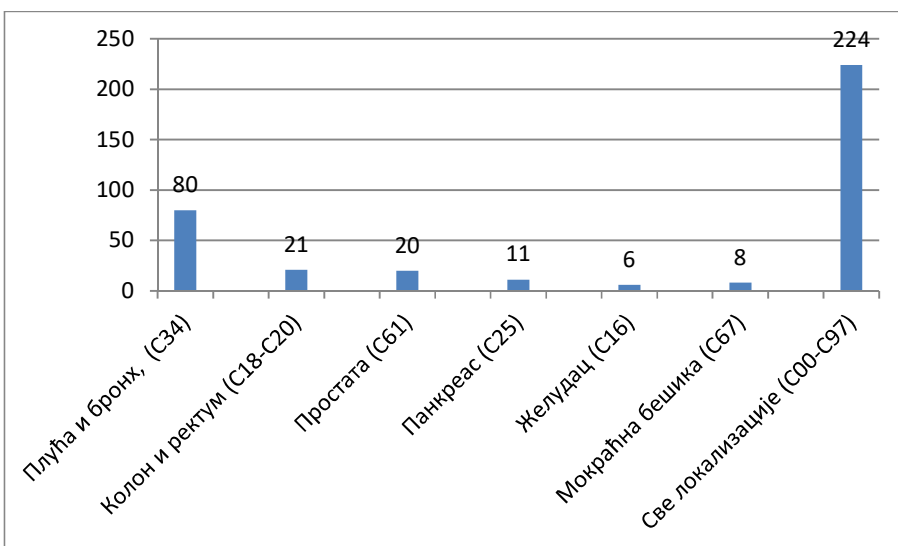
Графикон број 17. Графикон структуре најчешћих локализација малигних тумора (мушкарци) као узрока смрти на територији Пчињског округа у 2016. години

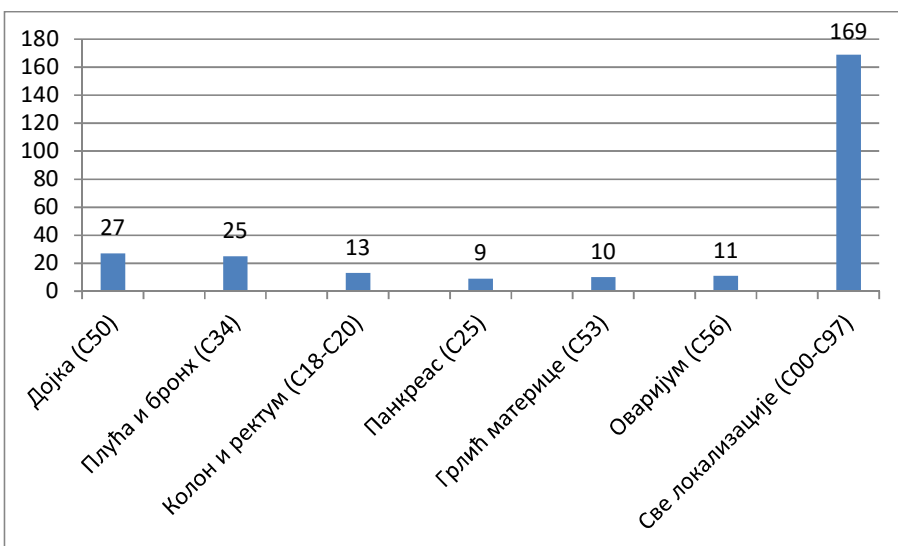
Графикон број 18. Графикон структуре најчешћих локализација малигних тумора (жене) као узрока смрти на територији Пчињског округа у 2016. години

Графикон број 19. Графикон структуре најчешћих локализација малигних тумора (мушкарци) као узрока смрти на територији Пчињског округа у 2018. години

Графикон број 20. Графикон структуре најчешћих локализација малигних тумора (жене) као узрока смрти на територији Пчињског округа у 2018. години

Са наведених графика се види да нема неких драстичних одступања у структури примарних локализација малигних тумора ни код мушкараца ни код жена, као узрока смрти по посматраним годинама, с тим што су са највећим процентом заступљени карциноми дисајних путева. Такође се примећује благи пораст учешћа у структури смртности од карцинома дебелог црева и ректума и карцинома желуца.

ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ

Програм рада здравствене заштите становништва од заразних болести за подручје Пчињског округа сачињен је у складу са Законом, Стручно методолошким упутством и Програмом о заштити становништва од заразних болести у Републици Србији.

Програм рада у периоду 2016-2020. године реализован је од свеукупне здравствене службе на територији Пчињског округа, на челу са стручним координатором Заводом за јавно здравље у Врању и уз стручну помоћ координатора Института за јавно здравље у Београду и Нишу.

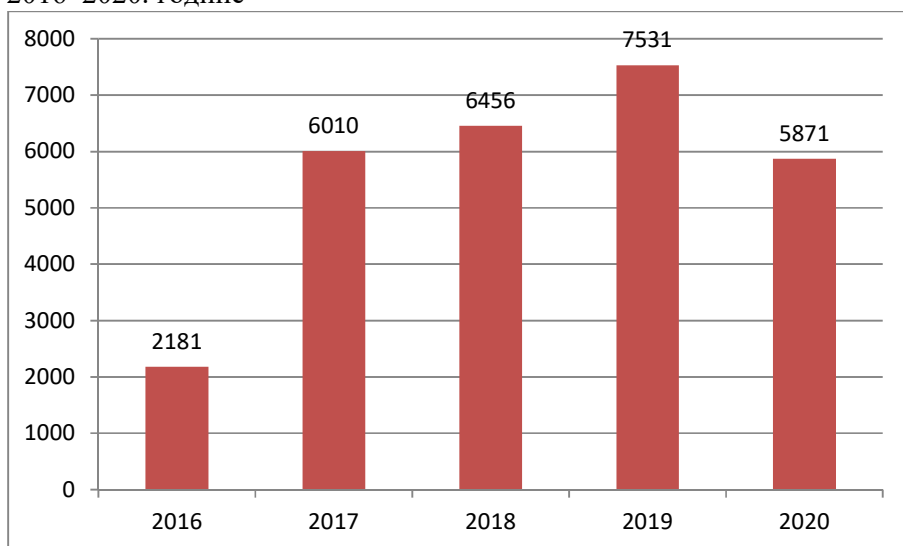
Завод за јавно здравље у Врању и његове службе су били оперативни извршиоци планираних задатака, али и стручно методолошки координатори, едукатори и контролори за наведене послове у здравственој служби на подручју Пчињског округа.

Обољевање и умирање од заразних болести

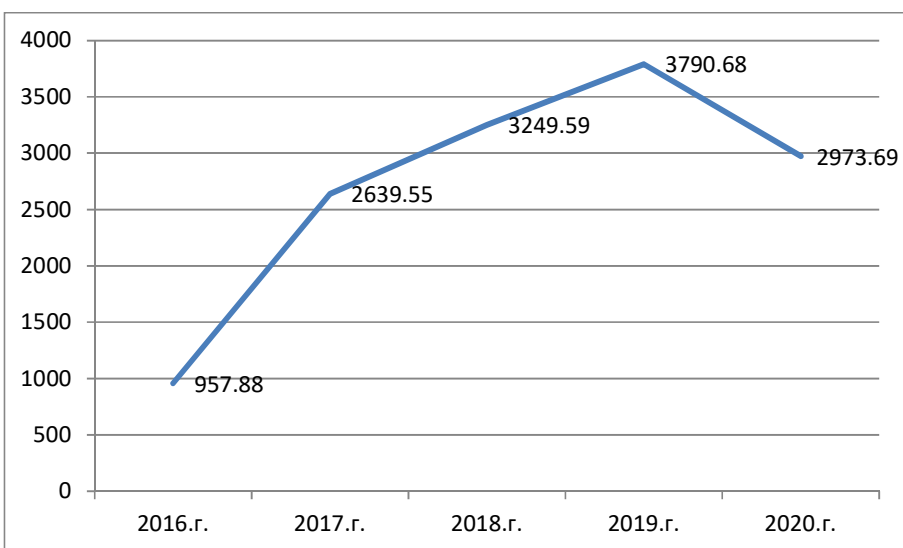
Табела 24. Акутне заразне болести у Пчињског округа у периоду од 2016–2020. године

Год.	Обољевање		Умирање	
	Број оболевелих	Инциденција	Број умрлих	Морталитет
		1:100.000		Мт 1:100.000
2016	2181	957,88	8	3,51
2017	6010	2639,55	4	1,75
2018	6456	3249,59	2	1,00
2019	7531	3790,68	5	2,51
2020	5871	2973,69	52	26,33

Графикон бр. 21. Број оболелих од акутних заразних болести у Пчињском округу у периоду од 2016–2020. године

Графикон бр.22. Стопе обољевања од акутних заразних болести у Пчињском округу у периоду од 2016–2020. године

ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ ПО ГРУПАМА

У структури пријављених заразних болести у периоду 2016-2020. године највише болести је пријављено у групи респираторних инфекција, затим следи група цревних заразних болести, док се остале групе заразних болести региструју са малом учесталošћу (табела бр.24).

Табела бр. 25. Број оболелих по групама заразних болести у Пчињском округу у периоду од 2016-2020. године

Група болести	Број оболелих по годинама				
	2016	2017	2018	2019	2020
ЦРЕВНЕ	760	718	666	624	108
РЕСПИРАТОРНЕ	1208	5091	5657	6794	5730
ЗООНОЗЕ	24	14	10	4	4
ВЕКТОРСКЕ	26	26	48	23	1
ПОЛНО ПРЕНОСИВЕ	68	51	38	54	14
КЛИЦОНОШТВО	5	1			0
ПАРАЗИТАРНЕ	44	81	34	26	11
ОСТАЛЕ	46	28	3	6	3
УКУПНО	2181	6010	6456	7531	5871

ЕПИДЕМИЈЕ ЗАРАЗНИХ БОЛЕСТИ

Епидемиолошку ситуацију заразних болести на подручју Пчињског округа у периоду од 2016-2020. године карактерише и појава епидемија неких заразних болести.

Табела бр.26. Упоредни преглед епидемија заразних болести на подручју Пчињског округа у периоду од 2016-2020. године према путу ширења

ПУТ ШИРЕЊА	ГОДИНЕ									
	2016		2017		2018		2019		2020	
	БР. ЕП.	БР. ОБ.	БР. ЕП.	БР. ОБ.	БР. ЕП.	БР. ОБ.	БР. ЕП.	БР. ОБ.	БР. ЕП.	БР. ОБ.
АЛИМЕНТАРНИ	4		4	14	4		4	14	0	0
КОНТАКТНИ	8		2	182	8		2	182	5	69
ХИДРИЧНИ			1				1		0	0
НЕУТВРЂЕН	2		1	5	2		1	5	0	0
УКУПНО	11	68	14	513	11	68	14	513	5	69

ОЦЕНА ЕПИДЕМИОЛОШКЕ СИТУАЦИЈЕ

Код појаве појединачних и епидемијских јављања заразних болести служба Епидемиологије ЗЗЈЗ Врање, вршила је епидемиолошка испитивања и истраживања, активан епидемиолошки надзор терена и друге активности у циљу раног откривања резервоара и извора

заразе, путева преношења, места заражавања и др., а у складу са Законом о заштити становништва од заразних болести као и програмским и планским активностима.

Интензивно праћење заразних болести на подручју Пчињског округа од стране службе Епидемиологије ЗЗЈЗ Врање (кроз епидемиолошки надзор терена и активностима епидемиолошког испитивања и истраживања), обезбедило је податке за **оцену епидемиолошке ситуације**.

На основу упоредне анализе епидемиолошке ситуације заразних болести на подручју Пчињског округа за период 2016-2020. година може се константовати да епидемиолошку ситуацију заразних болести карактеришу следећи параметри:

- Растући тренд обољевања од заразних болести односно повећање броја оболелих и стопа инциденције,
- Највећу учесталост обољевања од заразних болести региструје се у групи респираторних заразних болести, а благи пад се региструје код групе цревних заразних болести.
- Регистровање 52 случајева умирања од заразних болести,
- Појава и регистровање 5 епидемија заразних болести.

На основу основних обележја кретања заразних болести оцењује се да је **епидемиолошка ситуација заразних болести на подручју Пчињског округа ванредна**, јер постоје услови за појаву појединачних случајева и епидемија заразних болести, али да је под контролом здравствених служби тих општина.

ЖИВОТНА СРЕДИНА И ЗДРАВЉЕ

Као одабрани показатељи здравственог стања становништва у овој области анализирани су резултати здравствене исправности воде за пиће, које је у оквиру спровођења законских обавеза и јавно-здравствених програма, обезбедио Завод за јавно здравље Врање.

Здравствена исправност воде за пиће

Бактериолошки прегледи.- На територији Пчињског округа за период јануар-децембар 2020. г из градског водовода узето је и бактериолошки прегледано 1182 узорак воде из мреже и сви су били исправни.

Овај систем за водоснабдевање представља најсигурнији начин водоснабдевања.

Хидричних епидемија није било у 2020. години.

Физичко-хемијски прегледи.- У истом периоду узето је и хемијски прегледано 1182 узорак воде из мреже водоводног система за централно водоснабдевање у Пчињском округу и сви су били исправни.

Из централних сеоских водовода је у 2020. години узето и бактериолошки прегледано 423 узорак воде, и било је бактериолошки неисправних. Укупно неисправних 17 узорак (4,02%) због аеробних мезофилних бактерија, колиформних бактерија и колиформних бактерија фекалног порекла.

У истом периоду из централних водовода сеоских насеља је узето и хемијски прегледано 423 узорак воде од којих је 28 (6,62%) узорак било неисправних у погледу физичко-хемијских параметара (због боје и мутноће и повећане вредности нитрита нитрата, мангана, гвожђа и амонијака).

Локални начин водоснабдевања.- На територији Пчињског округа је из 20 јавних чесама вршено узорковање воде за пиће у 2020. години и том приликом узето је и бактериолошки прегледано 139 узорака од којих је 65 или 46.8% било бактериолошки неисправно због присуства аеробних мезофилних бактерија, колиформних бактерија и колиформних бактерија фекалног порекла.

У хемијском погледу је од 139 прегледаних узорака неисправно било 40 или 28.78%, а узроци су били неисправни због боје, мутноће, нитрита што уствари и говори о њиховом веома лошем санитарно-хигијенском стању и повећаном епидемиолошком ризику.

ПРИОРИТЕТНИ ПРОБЛЕМИ ПЧИЊСКОГ ОКРУГА

1. Проблем доступности здравствене заштите (начин заказивање прегледа, информациона неповезаност, разлике у оптерећености изабраних лекара и др).
2. Недовољан обухват становништва превентивним и скрининг прегледима.
3. Недовољни хируршки капацитети и незавршен нови хируршки блок у општој болници Врање
4. Недостатак сале за катетеризацију (ангио –сале).
5. Недостатак капацитета за збрињавање оболелих у крајњим стадијумима болести (палијативно збрињавање).
6. Проблеми у области менталног здравља (нарушени међуљудски односи, вршњачко насиље, злоупотреба алкохола и психоактивних супстанци).
7. Недовољна физичка активност.
8. Недостатак кадровских ресурса у здравственим установама (лекара специјалиста и ужих специјалиста, струковних медицинских сестара)
9. Недостатак система за пречишћавање отпадних вода.
10. Недовољан број мерних места за аутоматско праћење квалитета ваздуха животне средине.
11. Недостатак мониторинга буке на целокупној територији Округа.
12. Недостатак контроле санитарно хигијенског стања у објектима за производњу, прераду и дистрибуцију животних намирница, у предшколским и школским објектима.

Циљеви и рокови

1. Унапређење доступности здравствене заштите на примарном нивоу кроз обезбеђивање кадровских ресурса како у домовима здравља, тако и истурених здравствених станица и амбуланти. Поред кадровских ресурса неопходно је занављање опреме и увођење нових дијагностичких метода, као и осавремењавање простора.
2. Повећање обухвата превентивним прегледима (систематски прегледи школске деце и студената, жена, скрининг прегледи на малигне и хроничне болести и др.) кроз организовано позивање и информисање становништва. Обезбеђивање одговарајућих ресурса за њихову реализацију.

3. Унапређење болничке здравствене заштите на секундарном нивоу
4. Побољшање квалитета здравствене заштите кроз едукацију лекара у смислу упућивања на специјализације и уже специјализације из приоритетних и недостајућих области (анестезиологије, хирургије, дечје хирургије, ендокринологије, гастроентерохепатологије, дечје кардиологије), као и повећање учешћа струковних сестара у укупном броју медицинских сестара (едукација-дошколовавање).
5. Унапређење здравља становништва кроз промоцију здравих стилова живота (физичка активност, правилна исхрана, квалитетно провођење слободног времена, смањење употребе психоактивних супстанци).
6. Унапређење квалитета исхране деце и младих у установама васпитно образовног система, односно успостављање мониторинга стања ухрањености предшколске и школске деце и активности у корекцији неправилне ухрањености.
7. Успостављање сталне контроле санитарно-хигијенских услова у предшколским и школским установама, са циљем побољшања здравственог стања деце и школске деце, односно резултата систематских прегледа.
8. Израда плана и пројекта изградње система за пречишћавање отпадних водау циљу заштите вода и осталих природних ресурса.
9. Подизање капацитета за контролу емисије загађујућих материја у ваздуху са две на пет мерне тачке на територији Пчињског округа.
10. Смањење нивоа буке у животној средини Пчињског округа мултидисциплинарним приступом (урбанизам, саобраћај, зеленило, здравство). Мониторинг буке на ширем градском подручју.